

IKEA

Frederik de Jong

Deputy Managing Director Inga Investmens

frederik.dejong@ingka.com

Ingka Investments Lithuania, UAB

ingka.investments.lt@ingka.com

Paulius Gruodis

Advokatų kontora Ellex Valiūnas ir partneriai

Advokatas, partneris

paulius.gruodis@ellex.legal

PAKARTOTINAS KREIPIMASIS DĖL VĖJO ELEKTRINIŲ PARKO ŠIRVINTŲ RAJONE

2024-12-18

Kreipiamės į jus dėl priešaringai vertinamų vėjo elektrinių parko vystytojų veiksmų ir galimo jūsų suinteresuotumo šiuo projektu.

2024 m. balandžio 8 d. Asociacija „Kraštovaizdis“ (toliau - ir asociacija), atstovaujanti suinteresuotą visuomenę aplinkos klausimais bei priimant su aplinka susijusius sprendimus, kreipėsi į IKEA raštu „Dėl vėjo elektrinių parko“, kuriame nurodė, jog Širvintose 2024-03-26 įvykusio susirinkimo dėl UAB „Sweco Lietuva“ parengtos poveikio aplinkai vertinimo ataskaitos dėl UAB „Žalia žemė“ planuojamų iki 72 vėjo elektrinių parko Alionių, Širvintų ir Zibalų sen. Širvintų r. sav. Vilniaus apskr. teritorijose (toliau - VE parkas) metu Širvintų rajono savivaldybės atstovas advokatas Jovitas Elzbergas informavo, kad **IKEA galimai ketina pirkti ir vystyti veiklą pagal parengtą VE parko projektą**. Nesulaukėme jūsų atsakymo, todėl kreipiamės pakartotinai.

Asociacija "KRAŠTOVAIZDIS"
Vilkpėdės g. 22, LT-03151 Vilnius
Įmonės kodas 306311744

info@krastovaizdis.eu
Tel. +370 666 89913
FB: facebook.com/krastovaizdis.eu

www.krastovaizdis.eu
Sąskaita Swedbank:
LT41 7300 0101 7805 1742

Atsižvelgdami į sužinotą informaciją, Informuojame, kad 2023 m. birželį Širvintų rajono savivaldybės tarybai ir meri buvo pateiktas kreipimasis, kuriame 884 gyventojai prašė inicijuoti griežtesnius reikalavimus vėjo elektrinių statybai. Jie siūlė didesnius atstumus nuo gyvenamųjų pastatų, kultūros paveldo objektų ir saugomų gamtos bei kraštovaizdžio teritorijų, nes šiuo metu projektuotojų nustatyti atstumai laikomi per mažais.

Be to, asociacija turi žinių apie tai, kad rengiant poveikio aplinkai vertinimo ataskaitą (toliau – PAV ataskaita) dėl planuojamo vėjo elektrinių parko, buvo gauta apie 1200 gyventojų prieštaravimų, išreiškiančių susirūpinimą dėl galimo neigiamo poveikio žmonių sveikatai, turtui ir kitoms sritims. Taip pat apie 360 gyventojų laiškų su prieštaravimais buvo pateikta kitoms valstybėms institucijoms, dalyvaujančioms poveikio aplinkai vertinimo procesuose. Tai rodo, kad **vietos bendruomenė nepalaiko šio vėjo elektrinių parko projekto.**

Asociacijos vertinimu, VE parko poveikio aplinkai vertinimo ataskaitos dalis dėl laukinių paukščių apsaugos parengta su itin dideliais trūkumais. UAB „Žalia žemė“ užsakymu vykdyti teritorijos ištirimo ornitologiniai tyrimai yra neišsamūs, neapima visos teritorijos (iki šiol apie 30 proc. teritorijoje nėra ištirta), nekokybiški ir dažnu atveju klaidinantys – teikiama tikrovės neatitinkanti informacija. Tą patvirtina asociacijos pasamdyto nepriklausomo ornitologo, kurio kompetencija nekelia abejonių, tyrimai, kurių metu buvo surasta ir užregistruota virš 100 naujų plėšriųjų paukščių, kurie yra ypač jautrūs VE neigiamam poveikiui, lizdų. Visi rasti saugomų paukščių lizdai yra suvesti į valstybės saugomų rūšių informacinę sistemą (SRIS).

Kaip žinia, VE vystytojas privalo pasirūpinti kokybiškais aplinkosauginiais tyrimais, atliekamais prieš statybų pradžią, siekiant įvertinti galimus poveikius ekosistemoms ir vietos gyventojų gerovei. Šiuo atveju, nuspręsta apsiriboti paviršutiniška tyrimų imitacija, kurios tikslas rasti kuo mažiau lizdų.

Po viešo svarstymo 2024-03-12 Asociacija PAV organizatoriui pateikė 107 lapus parengtų pastabų (neskaitant atskirų skundų, kuriuos gyventojai teikė savarankiškai), kuriose išsamiai nurodė ataskaitos trūkumus ir paprašė juos taisyti. Tačiau, gavę pataisytą ataskaitą (virš 4000 lapų) buvome nemaloniai nustebinti ir priversti iš naujo teikti pastabas, kadangi **į daugumą jau pateiktų pastabų nebuvo atsižvelgta**. 2024-11-19 įteikėme 162 lapus pastabų su 100 lapų tekstinių priedų, prašydami iš naujo

atlikti ornitologinius tyrimus, tinkamai ištirti PŪV teritoriją ir PAV ataskaitą taisyti ir/ar rengti PAV iš naujo.

Pažymime, kad būtent visuomenės supažindinimo ir pastabų dėl parengtos VE parko poveikio aplinkai vertinimo ataskaitos laikotarpiu **Asociacija ir jos prezidentas dėl savo veiklos atstovaujant suinteresuotą visuomenę** teikiant pastabas ir kt. dėl UAB „Žalia žemė“ planuojamo statyti VE parko Širvintų rajono savivaldybės teritorijoje, **VE parko projekto vystytojų buvo paduoti į teismą** ieškiniu reikalaujant iš atsakovų paneigti neva tikrovės neatitinkančią informaciją ir priteisti 50000 Eur neturtinę žalą bei bylinėjimosi išlaidas.

Taigi, **bendruomenei už jos aktyvią poziciją buvo iškeltas PAV organizatoriaus 50 000 ieškinys, kurį teismas pripažino SLAPP** (strateginiai ieškiniai prieš visuomenės dalyvavimą) **ieškiniu**. Pažymime, kad šiai dienai **teismo sprendimai yra įsiteisėję, galutiniai ir neskundžiami**. Su visu teismo nutarties tekstu galima susipažinti paspaudus nuorodą: <https://www.krastovaizdis.eu/pdf/kr101.pdf>.

Žemiau pateikiame **SLAPP** ištraukas (2024 m. balandžio 17 d. Vilniaus miesto apylinkės teismo priimtos nutartis) (Vilniaus apygardos teismas įsiteisėjusia 2024 m. birželio 13 d. nutartimi civilinėje byloje Nr. e2S-1328-794/2024 atmetė ieškovės UAB „Evecon“ atskirąjį skundą ir paliko nepakeistą Vilniaus miesto apylinkės teismo 2024 m. balandžio 17 d. nutartį, kuria teismas tenkino atsakovų asociacijos „Kraštovaizdis“ ir Teisučio Budos prašymą ir ieškovės UAB „Evecon“ ieškinį paliko nenagrinėtą).

„Visų pirma, ieškovės pareikštas ieškinys neabejotinai sukuria atsakovams spaudimą – jie turi skirti bylinėjimuisi ne tik finansus, bet ir laiką. Ieškinys yra pareikštas išimtinai dėl atsakovės asociacijos „Kraštovaizdis“ vykdomos veiklos. Iš ieškinio turinio akivaizdu, kad ieškovės netenkina atsakovės aktyvus veikimas, kai asociacija reiškia valstybės ir savivaldybės institucijoms, kitiems asmenims abejones trečiojo asmens UAB „Žalia žemė“ vykdomo vėjo elektrinių parko projekto įgyvendinimo procedūrų tinkamumo, kitų su tuo susijusių aplinkybių.

Akcentuodama atsakovų veiklos pobūdį, ieškovė ignoruoja faktą, kad kiekvienas suinteresuotas asmuo turi teisę ginti savo interesus, susijusius su ginčo projektu, teisės aktuose nustatyta tvarka. Vien dėl to, kad atsakovai nepitaria projektui ir atsakovė asociacija „Kraštovaizdis“ šiuo klausimu veikia aktyviai, atsakovų veikla negali būti ribojama. Atsakovai iš esmės pagrįstai teigia, kad ieškinys turi atgrasomojo poveikio požymių.

*Preliminariai įvertinus ieškovės pateiktus argumentus, kuriais įmonė grindžia šį reikalavimą ir jo apimtį, darytina išvada, kad toks reikalavimas pareikštas ne siekiant realiai apginti ieškovės teises, bet **bauginti atsakovus**.*

*Trečia, nesąžiningą ieškovės tikslų pobūdį preliminariai rodo ir aplinkybė, kurią išskiria atsakovai, kad ieškinys pareikštas tuo metu, kai atsakovai turėjo teisę teikti siūlymus dėl poveikio aplinkai vertinimo ataskaitos. Įvertinus tai, kad ieškovė reiškia nepasitenkinimą atsakovų veikla, galima pagrįstai numanyti, **jog ieškiniu ieškovė siekė atgrasyti atsakovus nuo pastabų dėl ataskaitos reiškinio, ir kad šio momento sutaptis nėra atsitiktinė.***

Tokiu būdu asociacijai, jos atstovams buvo dar papildomai sumažintos galimybės tinkamai susipažinti su PAV ataskaita ir pateikti dėl jos pastabas dėl ribotų laiko ir žmogiškųjų išteklių resursų.

Taip pat suinteresuotos visuomenės nepasitenkinimą VE parko projektu didina ir tai, kad VE parko projekto vystytojai **ne visuomet suteikia informaciją** apie projektą. Asociacijos nuomone, VE parko projektas nuo pradžių buvo netinkamai viešinamas, žmonėms tinkamai nesuteikta arba suteikta netiksli informacija, tai gali būti vertinama kaip 1998 m. birželio 25 d. Konvencijos dėl teisės gauti informaciją, visuomenės dalyvavimo priimant sprendimus ir teisės kreiptis į teismus aplinkosaugos klausimais (Orhuso konvencija) pažeidimas.

PAV procesas grubiai pažeidė visuomenės teisę jame tinkamai dalyvauti vien dėl nustatytų per trumpų terminų pastaboms PAV ataskaitai teikti - 20 dienų po viešo svarstymo ir 10 dienų po pataisytos ataskaitos paskelbimo. Toks **derinimas su visuomene laikytinas fiktyviu**, nes

gyventojams, gavusiems pataisytą ataskaitą, kurios apimtis yra virš 4000 lapų, nesantiems specialistais, dirbantiems kitus pagrindinius darbus, neįmanoma išsamiai susipažinti su ataskaitos turiniu bei pareikšti kvalifikuotai surašytų išsamių pastabų. Ne kartą Asociacija kreipėsi su prašymu pratęsti terminą pastabų teikimui, tačiau atsakymas buvo neigiamas. Tuo tarpu PAV ataskaitos rengėjas leido sau taisyti ataskaitą ne 10 d., o 7 mėnesius.

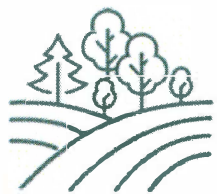
PŪV pasamdyti tyrėjai tik formaliai surašė niekuo nepagrįstas, tačiau užsakovams palankias išvadas. Jau vien tai, kad tose pačiose vietose nepriklausomas ornitologas randa dešimtimis kartų daugiau saugomų paukščių lizdų iliustruoja šios ataskaitos dalies prastą kokybę. Be to, PAV ataskaitos rengėjas privalo viešai skelbiamoje ataskaitoje pateikti teisingus duomenis. Susipažinus su ataskaitos dalimi apie paukščių lizdų skaičių, vietą ir būklę galime teigti, kad **ataskaitoje pateikta daug tikrovės neatitinkančios informacijos** (Pvz. tyrimų ataskaitoje pateikta klaidinga informacija apie 29 lizdų statusą). Tai rodo, kad teritoriją tyręs asmenys neturi reikiamų žinių, nežino plėšriųjų paukščių ekologijos ir/arba nenaudojo tinkamos metodikos ar įrangos, **todėl jų vertinimai neatitinka tikrovės**.

Nors ir gavę ankstesnei PAV ataskaitai išsamias pastabas, PAV rengėjai pasirinko netirti nepakankamai ištirtų miškų teritorijų, todėl **turi tik paviršutiniškas žinias apie VE parko teritoriją ir joje gyvenančius plėšriuosius paukščius. Apie 30% VE parko teritorijos tebėra netirta arba nepakankamai ištirta.**

Nors tyrimus vykdė PAV organizatoriaus pasamdyti ornitologai, savo išvadose jie visiškai ignoruoja **BirdLife** rekomendacijas dėl VE <https://www.birdlife.fi/suojelu/omaymparistomme/tuulivoima/>, pvz.

- „*vėjo jėgainių zonas reikia pasirinkti atsargiai, o vėjo energiją **statyti tik paukščiams menkos vertės vietose***“,

- „*vėjo jėgainės neturėtų būti statomos paukščių apsaugai svarbiose teritorijose ir jų artimiausioje aplinkoje (apsaugos zonoje). Artimiausia aplinka – tai teritorijos, kuriose statomos elektrinės gali turėti didelį poveikį svarbios vietovės paukščiams.*“

BirdLife <https://www.robinradar.com/blog/how-radar-protects-endangered-birds-at-finnish-offshore-wind-farm> aiškiai apibrėžia, kokiose vietovėse **neturėtų būti statomi VE parkai:**

- vandens ir pelkių paukščiams svarbiose vietose;
- teritorijose, skirtose aplinkos apsaugai;
- šalia nykstančių rūšių lizdų ir šių paukščių poilsio vietų;
- šalia stambiųjų plėšriųjų paukščių lizdų;
- įprastų stambiųjų paukščių skrydžių keliuose;
- jūros seklumose, kur nėra pakankamai žinių apie paukščius;
- natūralių pelkių, miškų vietovėse.

Planuojant VE parką Širvintų rajone į **Birdlife, pasaulinės organizacijos**, apimančios virš 100 organizacijų, kurios siekia paukščių ir jų buveinių apsaugos, rekomendacijas, kaip ir į daugumą vietos bendruomenės teiktų pastabų, atsižvelgta nebuvo. Nesulaukėme ir motyvuoto paaiškinimo, kodėl pastabas buvo nuspręsta atmesti.

Širvintų rajono bendruomenė IKEA vertina dėl jos atsakingo požiūrio į aplinkosaugą ir siekio plėtoti tvarius projektus, įskaitant vėjo energetikos plėtrą kaip dalį savo tvarumo strategijos. Tikime, kad IKEA, plėtodama vėjo energetikos projektus, **siekia minimizuoti neigiamą poveikį gyventojų gyvenimo kokybei, pasirenkant tinkamus žemės plotus, kad vėjo jėgainės nebūtų arti gyvenamųjų namų, išsaugotų kraštovaizdžio vientisumą, nenaikintų bioįvairovės, t. y. neturėtų neigiamo poveikio vietinėms rūšims ir natūralioms buveinėms.**

Pavyzdžiai iš Švedijos ir Danijos patvirtina, kad IKEA sėkmingai bendradarbiauja su vietos valdžia ir bendruomenėmis, įtraukdama jas į sprendimų priėmimą ir užtikrindama projektų naudą visuomenei. Lietuvoje IKEA taip pat deklaruoja dialogo svarbą su vietos bendruomenėmis, tačiau situacija Širvintų rajone rodo, kad šis principas nebuvo tinkamai įgyvendintas – **projektas atskleidė trūkumų, susijusių su visuomenės įtraukimu ir skaidrumu. Orhuso konvencijos principų**, kurie numato visuomenės teisę dalyvauti priimant sprendimus, susijusius su aplinkosauga, pažeidimas sukėlė didelį vietos gyventojų pasipriešinimą.

Siekdami atviro dialogo tarp IKEA atstovų ir Širvintų rajono bendruomenės ir galimo konstruktyvaus bendradarbiavimo, **prašome Jūsų:**

1. patvirtinti ar paneigti informaciją apie tai, kad IKEA ketina pirkti parengtą VE parko projektą ir vystyti VE parko veiklą Alionių, Širvintų ir Zibalų sen. Širvintų r. sav. Vilniaus apskr. teritorijose.
2. Jeigu IKEA planuoja įsigyti minėtą VE parką, prašome Jūsų pateikti komentarus ir nuomonę dėl:
 - Asociacijai VE parko vystytojų pateikto SLAPP ieškinio;
 - Nekokybiškai atlikto ornitologinio tyrimo, t. y. nepakankamai iširtos būsimo VE parko teritorijos, jas sąlygoja didelę grėsmę bioįvairovei, ypač saugomoms plėšriųjų paukščių rūšims ir juodiesiems gandrums;
 - Dialogo su visuomene nebuvimo, kai iš vietinių gyventojų atimama teisė dalyvauti VE parko rengime, jiems neteikiama arba ribojama, kartais teikiama klaidinga, informacija, neatsižvelgiama į jų teiktas pastabas, ir kt.

Jeigu IKEA planuose yra numatyta tapti planuojamo VE parko savininke, norint pasiekti ilgalaikį balansą tarp vėjo energetikos plėtros ir vietos gyventojų interesų, būtina organizuoti atvirus susitikimus su vietos gyventojais ir jų atstovais. Būtume dėkingi, jeigu IKEA suteiktų detalesnę informaciją apie situaciją dėl VE parko veiklos vystymo, tolimesnius planus dėl VE parko statybos.

Asociacijos manymu, atsinaujinanti energija ir biologinės įvairovės apsauga nėra prieštaringi tikslai. Tikime, kad IKEA stengiasi kurti sprendimus, kurie suderintų šiuos du prioritetus, taip prisidedant prie švaresnės ateities kūrimo.

Elektroninio pašto adresas kontaktams: dokumentai@krastovaizdis.eu

Pagarbiai,

Asociacijos „Kraštovaizdis“ prezidentas

Teisutis Buda